

Noduri și semne

L-am revăzut de curând pe Gigi Căciuleanu dansând. M-a tulburat din nou – dincolo de marele său talent, de fascinanta sa prezență scenică – forța cu care acest artist învinge timpul, spulberând granița celor 40 de ani, vârstă la care cei mai mulți dintre dansatori, trădați de propriul corp, sunt nevoiți să părăsească „arena”. Și ritmul mișcărilor, cadența, aplecarea ușoară a corpului, răsucirile scurte ale palmelor ce semnifică, cu o claritate care îți taie respirația, mi l-au adus în minte pe Jiri Kylian și uluitoarea sa companie, Nederlands Dance Theatre 3. Creată în 1991, trupa este formată dintr-un grup de dansatori experimentați, cu vârste de peste 40 de ani, posesori ai unei experiențe teatrale excepționale. Artiști ai teatrului și mișcării, purtând fără crispate semnele îmbătrânirii – umerii gârboviți, pielea ridată, curba lăsată a pântecului –, acești interpreți de fină nuanță se mișcă, unduiesc, fac noduri marinărești din corpul lor, într-un dans al meditației, calm, esențializat. Mai mult, credința că îmbătrânirea nu diminuează forța creatoare a unui mare dansator, ci stimulează absoluta sa angajare în fața publicului,

reprezintă o declarație socială profundă.

Chiar dacă din 1999 Kylian a renunțat la conducerea companiei pentru a se dedica mai mult creației (rămânând, totuși, coregraf invitat și consilier artistic), vreme de peste 25 de ani viziunea sa artistică, destinul său s-au împletit cu imaginea și destinul companiei Nederlands Dance Theatre. Trupa, înființată în 1959, a devenit, sub conducerea sa, una dintre companiile de vârf ale dansului contemporan. Azi, trupa principală, NDT 1, este completată de o companie experimentală pentru tinerii dansatori, NDT 2, și cea a artiștilor maturi de la NDT 3. Cele trei companii ale NDT, care de obicei sunt independente una de cealaltă, se disting deci prin gruparea dansatorilor în funcție de posibilitățile proprii fiecărei vârste: spiritul tinereții, vitalitate și perfecțiune, charisma unei experiențe supreme, alcătuind împreună „cele trei dimensiuni ale vieții unui dansator”, cum le numește Kylian. Cum cele trei companii nu sunt ierarhizate, nu sunt împărțite în corp de balet și soliști, toți dansatorii având statut egal, în acest laborator și-au descoperit vocația dansatori de

excepție ca Nacho Duato sau Paul Lingfoot.

Când a ajuns la NDT (mai întâi în calitate de coregraf invitat, în 1973), Kylian avea un trecut bogat în experiențe variate, ca urmare a unui parcurs inițiativ complex, care a început la Praga și a ajuns la Haga, trecând prin Londra și Stuttgart. Fiu al unui bancher și al unei balerine, Jiri Kylian, ale cărui înclinații sportive și muzicale îl făcuseră să viseze în copilărie la o carieră de acrobat sau de muzician, începe să studieze baletul la 9 ani, iar la 15 ani devine elev al Conservatorului din Praga, unde urmează cursuri de balet clasic, dans modern și dans popular. La sfârșitul studiilor, British Council îi oferă o bursă de studii la Royal Ballet School din Londra. Aici, personalitatea sa se va impune cu atâta evidență încât unul dintre membrii consiliului de profesori, John Cranko, îi propune să intre în trupa pe care o conducea: Stuttgart Ballet. Era sfârșitul primăverii lui 1968. Întors pentru puțin timp la Praga, Kylian își părăsește țara cu unul dintre ultimele trenuri care au trecut frontiera Cehoslovaciei înainte de invazia din august. La Stuttgart, Cranko îi va cere să rea-

Nederlands Dance Theatre (NDT) 3

lizeze o scurtă creație pentru o seară de balet consacrată tinerelor talente. Paradoxal, acesta este punctul de pornire al unei cariere magnifice, ce numără azi mai mult de 60 de balet, creații de o mare diversitate a formelor. Azi Jiri Kylian este Ofițer al Ordinului Artelor și Literelor din Franța, Doctor Honoris Causa al Julliard School din New York, Ofițer al Ordinului Regal de Orania-Nassau, laureat al Premiului Criticii la Festivalul de Teatru de la Edinburgh în 1996 și 1997 și, recent, câștigătorul Premiului „Laurence Olivier”.

Mulți coregrafi pretind că sunt în căutarea eclectismului, dar puțini dintre ei îl explorează cu adevărat. Jiri Kylian dovedește însă, cu fiecare creație, că se adapă din toate sursele posibile, într-un efort continuu de a se apropia tot mai mult de esența ființei umane, de condiția omului. El îmbină convențiile baletului clasic - privite ca o provocare - cu naturalețea lui MC Hammer, impunând dansatorilor săi virtuozitatea lui Barîșnikov, într-un limbaj coregrafi-

co-gestual ce merge de la dansul clasic la hip-hop și de la dansul modern al Twilei Tharp la cele mai simple gesturi. Iată de ce, în ceea ce-l privește, nu se poate vorbi de un „stil”; de altfel, Kylian nici nu iubește acest termen, pe care îl consideră limitativ, pentru că implică fidelitate față de anumite principii de bază. Chiar dacă limbajul său se sprijină pe tehnica baletului clasic, el împinge aceste fundamente dincolo de limitele extreme, acolo unde îl duce muzica. Kylian privește dansul - cu ochiul unui arhitect - ca pe o schimbare continuă în spațiu, lucrând cu forme și mărimi ce se ordonează în ritmuri muzicale. Diversitatea creațiilor sale pornește tocmai de la diversitatea compozițiilor alese: de la Debussy la Franck Martin, de la Schönberg la Takemitsu Toru, Nordheim sau Janacek. În ultimii ani, de fapt, Kylian pare să fie tot mai mult atras de utilizarea unor colaje, a unor montaje sonore dublate de o construcție extrem de elaborată a luminilor, renunțând la aproape

orice element de recuzită. Pătrate sau cercuri luminoase, suprafețe vaste în care culorile par a crea diferite climăte, grilaje de întuneric și lumină, zone de obscuritate din care irump corpuri modifică și dau viață spațiului de acțiune al interpreților în mod mai expresiv decât orice decor.

Aproape toate creațiile lui Jiri Kylian sunt mai degrabă intuitive și abstracte - nu sunt „povești”, ci sentimente, pur și simplu - și vorbesc despre erotism și moarte; sunt deseori bătute de imagini ciudate, la granița dintre real și imaginar. Limbajul său este caracterizat de o notă acută de seriozitate, de o evidentă interogație eternă asupra vremurilor pe care le trăim, asupra prezentului. Cel puțin așa spune Kylian:

*„Ieri este istorie
Măine este un mister,
Însă ziua de azi este un dar.
Este ceea ce numim prezent”.*

Carmen Stanciu

Urmașii lui Nea Spirache

Dând curs cu bucurie invitației realizatoarei Ioana Prodan, m-am înarmat cu hârtie și pix și, timp de trei miercuri la rând, am urmărit la TVR 1 miniseriulul ...Escu după Tudor Mușatescu. M-am cam întristat însă - și nu-i prima oară - constatând că umorul „generos” despre care se vorbea în comunicatul de presă e doar... gros! Și nu-i drept! O dată pentru memoria autorului, renumit pentru finețea spiritului său cizelat la școala clasicului Caragiale, prin exercițiul adaptărilor, abundente în cariera sa de dramaturg. Renumit și prin intuiția în materie de previziuni politice, confirmate - din păcate - atât de elocvent astăzi. Probabil că regizorul Constantin Dicu, care semnează și adaptarea TV, s-a lăsat furat de fenomenul degenerescenței ca atare și a alunecat pe panta vulgarității. Doar astfel se poate explica de ce majoritatea actorilor joacă extrem de exagerat, pedălând pe efecte de-a dreptul

grotești. Efecte de un gust discutabil, care nici într-un caz nu aveau ce căuta într-o atât de binevenită relectură a acestei piese de nedorită actualitate. Mult mai frisonant satirică ar fi fost această amară revelație dacă s-ar fi mizat pe finețea contrastelor. Invocată chiar de protagonist în momentul „explicației” pe care o are cu a sa consoartă. Conformându-se partiturii originale, servită și de toaletele create de către Nicoleta Petrovici, Elvira Deatcu evoluează cu eleganță și distincție, constituind un reper pentru ceilalți eroi aparținând totuși aceleiași lumi. Aceste personaje au fost deja sancționate o dată de către comedialograf, care le-a ironizat degradarea lentă, și încă o dată de către istorie, care le-a consfințit perenitatea iremediabilă. Roșul care-i fascinează pe eroi în perioada lor socialistă nu cred că trebuia să funcționeze precum pelerina la coridă, determinându-l pe Mihai Constantin să se abandoneze unei

maniere cvasi-burlești. Manieră de care sunt contaminați și ceilalți interpreți de talent: Ileana Stana Ionescu, Carmen Stimeriu, Dorina Chiriac, Sebastian Papaiani, Valer Dellakeza, Petre Lupu, George Alexandru, Marius Florea Vizante, Cristian Irimia, Ion Gh. Arcudeanu.

Tabloul familiei Necșulescu et comp. e deversat dintr-o caricatură clasică într-o pictură de gang, cu tușe groase, inexistente în text. De altfel, chiar Madame general Stamatescu exclamă la un moment dat: „Ești nebun? Mai cu perdea!” Aceste așa-zise „concesii” făcute publicului ipotetic jignesc publicul real și nu-și au locul în montările Teatrului Național de Televiziune. Atât de prețuit, atât de așteptat, cu o responsabilitate covârșitoare...

Doresc ca micile mele rânduri - ca să-l citez pe părintele delicioaselor „mușatism” - să nu fie înțelese decât ca un disperat apel la revenirea la normalitatea rafinamentului artistic.

Irina Coroiu